

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 26
אלול תשע"ד

גיוזם עצים בשמיטה לצורך העירוב

בימים אלו ערב שנת השמיטה, משתדלים בכל בית ובכל עיר לגזום ולטפל בכל הצמחים ככל האפשר, לחסוך מהצורך לעשות עבודות בשמיטה, ובפרט שחלק מהעבודות אסורות בשמיטה. אחת העבודות האסורות היא זמירה, שנאמר "כרמך לא תזמור". מן התורה האיסור נאמר בזמירה בכרם, ומדרבנן אסור גם בכל שאר האילנות. מלאכה זו היא תולדה של זריעה כמבואר ברמב"ם, מפני שהיא נעשית על מנת לעודד את צמיחת האילן, או כדי שיצמח בצורה טובה. לפיכך אסור בשמיטה להביא גזן שיגזום את העצים בגינה, כיון שהוא עושה פעולה שמושביחה את הצמחים. ומקדימים לפני שמיטה לגזום ככל האפשר.

בימים אלו שאלו כמה וכמה מהעוסקים בעירובים, האם גם הם צריכים לגזום בכל מקום יותר מכפי הצורך כדי שלא יצטרכו לגזום בשמיטה, ומה הדין כאשר אירע צורך במשך שנת השמיטה, שהענפים מגיעים לחוט או בין הלחי לחוט, האם מותר לגזום את הענפים, או שיש איזה הגבלה בדבר.

והנה הפוסקים דנו בגידון דומה כאשר ענפים מפריעים למעבר, האם מותר לגזום אותם, או שמא אסור כיון שהיא פעולה שנעשית בדרך כלל להשיב את הצמיחה. המקור להתיר הוא ממש"כ בגמ' (סנהדרין דף כו.) שהאמוראים הלכו וראו אדם זומר כרם בשביעית, וריש לקיש העיר להם שימנעו אותו, אמרו לו שמא הוא זומר בשביל שצריך את העצים לבית הבר, אמר ריש לקיש הלב יודע אם לעקל בית הבר, אם לעקלקלות לעשות איסור. והקשו תוס' שבשבת (דף עג:) אמר רב כהנא זומר וצריך לעצים חייב שתים, משום קוצר וגם משום נוטע, אע"פ שלא התכוין לנטיעה, ומדוע בשביעית מותר כשמתכוין לעצים. ותיירצו שבשביעית מדובר באופן שאינו מועיל לאילן אלא מקלקל. משמע שאם מועיל לאילן אסור. ולפ"ז יש פוסקים שאסרו לזמור באילן, אפילו כשכוונתו למטרה אחרת, א"כ יעשה באופן שמקלקל.

אבל החזו"א (סי' י"ט ס"ק יד-יז) הקשה על תוס' ממשנה בשביעית (פ"ד מ"ו) שמוות, וגם משמע בגמ' שתלוי בכוונתו, ואם מדובר במקלקל, א"כ אפילו אם יתכוון לאילן מותר לקלקל. ולכן חידש החזו"א בכוונת התוס' שבזמירה אם אינו מכוון לעשות לפי כללי הזמירה, אינו מעשה זמירה, ומותר אע"פ שיש תועלת לאילן. והוסיף החזו"א שהדיוט שאינו יודע דקדוק הזימור, נראה דשרי לקצוץ, דרוב מעשה הדיוט אינו בדקדוק הזמירה, ואף אם מזדמן שיהא בדקדוק הזמירה אפשר דאין כאן זמירה. אמנם החזו"א סיים בכמה צירופים, וכתב שזמירה בשאר אילנות דרבנן, ואינו מתכוין ג"כ דרבנן, ואין להחמיר בהדיוט הקוצץ לעצים ואין לו שום ניהותא בזימור, וכ"ש במשאיר טפח או זומר בחד צד, אבל אם מתכוין לתועלת העץ אסור לגזום אפילו כשמשנה מכללי הזמירה, וע"ז נאמר הלב יודע, עכ"ל. לפ"ז לדעת החזו"א מותר להדיוט לגזום ענפים בשאר אילנות כשאינו מכוין לתועלת העץ, [וצ"ע שכתב בסו"ד תנאי שישאיר טפח או זימור בחד צד]. פוסקי זמנינו האיריכו גם

לגבי שאר מלאכות האסורות בשביעית, האם אינו מתכוין אסור מדרבנן כמו בשבת. והביאו ראיה ממשנה שאם יש הוכחה שאין כוונתו לעבודה, כגון שמלקט עצים סמוך לתנור מותר, וכשאינו סמוך לתנור אסור.

ולמעשה יש שהתירו לגזום עצים כשמפריע למעבר בלי שינוי, ויש שהצריכו שיהיה שינוי ממלאכת הזמירה. ולפ"ז בגיוזם לצורך העירוב, כיון שגוזמים רק כמה ענפים בסביבות החוט והלחי, ניכר שאינו עושה לתועלת האילן, ומותר לכו"ע [וזה נקרא זומר בחד צד]. אמנם יש מקרים שצריכים לגזום גדר חי לכל האורך [הדבר מצוי לשיטות שיכול להיווצר מצב של מחיצה תלויה, כאשר החלק העליון בולט ג' או ד' טפחים מהחלק התחתון, ואכמ"ל], ובאופן זה קרוב הדבר למעשה גינון, ויש מקום לאסור אותו. אך כאשר הגיוזם נעשה ע"י האחראי על העירוב, שאינו יודע את כללי הגיוזם ולא מכוון לתועלת העץ, יש מתירים בלי שינוי (משפטי ארץ פ"ד סכ"ו) ויש אומרים שצריך שיהיה שינוי (חוט שני פ"א סוף הל' ז'). ויש לעשות שאלת חכם. ובפרט שיש מקומות מאורגנים שלוקחים גזן מקצועי שיעשה את עבודות הגיוזם הנצרכות לעירוב, ואז ודאי צריך שינוי, דהיינו שיגזום רק במקום של הלחי או החוט, אבל אם צריך לגזום גדר וכדומה, יש לעשות שאלת חכם איזה שינוי יעשה בו.

נזקים מגיוזם העצים בחצרות הבתים

בעקבות הגיוזם הנעשה בימים אלו בחצרות הבתים ובכל פינה, אירעו כמה נזקים לגבולות העירוב, והם דברים שצריך לתת עליהם את הדעת. בשנה זו גוזמים את הצמחים הרבה יותר מכל שנה, באופן שגם לאחר שיצמחו במשך כל שנת השמיטה ללא גיוזם, לא יפריעו ולא יצאו מחוץ למקומם.

באחד העירובים השכונתיים בעירנו השתמשו בגדר שבחזית הבנין, רוב הגדר היתה מאבנים, אך גדר זו היתה רק בשיעור רח"ל, לכן סמכו על הגדר החיה שאחוריה שעולה מעליה, שהיא מוסיפה עוד עשרים ס"מ לגובה הגדר. ביום שישי בדק האחראי את הלחיים ואת החוט, והכל עומד כתקנו, לפתע אחד השכנים פונה אליו ומראה לו שאמנם צורת הפתח עומדת כתקנה, אבל המחיצה שממנה וחללה אינה גבוהה. הגזן קיצץ את הגדר החיה עד לגובה גדר האבן, וחסר משיעור י' טפחים. הקטע החסר הוא לכל אורך החזית של הבנין, שזה יותר מ'י' אמות, ולא מועיל לו עומד מרובה. האחראי התפלא שהוא גר באותו בנין, ומרוב הרגל בבדיקת החוט והלחיים לא הבחין בבעיה, וכך נותר ביום שישי בצהרים ללא אפשרות להתקין גדר, [בין מחמת חוסר האמצעים, ובין מחוסר הסכמות השכנים]. הברירה היחידה שהיתה לו היא להעביר את צורת הפתח, את החוט ואת הלחיים, אך אין לו את האמצעים לכך, ובפרט שבשינוי צוה"פ צריך מישורו שמתמצא ויודע את ההלכות, לקחת בחשבון שלא תהיה שאלה הלכתית אחרת. האחראי כמעט התיאש מלתקן, ופנה למוקד העירוב אם אפשר לסייע לו, ביעוץ ההלכתי ובביצוע המעשי. במוקד אמרו לו שלאחר התיקונים הנדרשים במקומות שהמוקד אחראי עליהם, יבואו לראות מה אפשר לעזור לו.

בצהרי יום שישי לאחר השעה ארבע, הגיע הבדוק של המוקד, עם רכב מתגנב של אברך שתרם מהזמן היקר שלו ביום שישי, כדי שיוכלו לשאת את עומס התיקונים. בדקו את האפשרויות שאפשר לעשות במצב כזה, אפשרות א' להשאיר את הצוה"פ במקום זה, ולתקן את הגדר באופן זמני ולהמתין שיעצמו, זה לא היה שייד, כיון שעד שהגדר תצמח באופן שכשרה להחשב מחיצה ע"פ ההלכה, יארך חודשים. ולהגביה את הגדר ג"כ לא ניתן מצד השכנים, ובהכרח צריך להעביר את צורת הפתח למקום אחר. בס"ד במקום הזה היה בהמשך הרחוב גדר טובה שמתחברת לאותן גדרות של העירוב, [דבר שאינו מצוי כ"כ בבני ברק], והחליטו להעביר, מתחו חוט מדירת השכן בבנין הסמוך, למעקה אחר בבנין ממול, אבל הלחיים היו מחוברות היטב

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

העירוב אפשר להגיע רק עד ראשי העמודים הרגילים שגובהם עד 5.5 מטר, וכאן החוט היה קשור לעמוד אחר גבוה מאוד. האחראי השתומם איך נקרע החוט, כביכול משמים נתנו לו נסיון כזה יוצא מגדר הטבע. אולם לאחמ"כ שמעו שהדבר היה בגדר הטבע, בבנין הסמוך התחיל שכן אחד לבנות על הגג, והביא מנוף שיעלה לו סחורה מעל הבנין, באופן זה גם חוט בגובה עשר מטר נקרע. זה אחד הדברים שבכל מקום לגופו זה לא מצוי, אבל בסך הכל זה קורה כל שבוע שבועיים במקום אחר בעיר, וממילא צריכים בכל מקום לחשוש ולבדוק שמא הוא זכה בתיקון השבועי.

יש לציין גם את התועלת בהודעות שמוסרים האברכים, שע"י שהודיעו על החוט הנ"ל, יכלו להיערך אליו כראוי. כמו"כ ביום חמישי זה (פרשת ניצבים) התחילו לעשות גדר במקום מסוים שעובר העירוב, ועד הצהרים הגיעו למוקד שלש הודעות מאנשים שביקשו לעזור להיערך מראש. תודה על שיתוף פעולה.

דין פתחי שימאי בקשרים שבחוט

בענין קשירת חוט לחוט המוזכר לעיל, דהיינו כאשר נקרע חוט העירוב, בדרך כלל נקרע באמצע, ממנוף שפתח את זרועותיו או מדבר דומה, וא"כ נשאר חוט משתלשל במקום הקשירה, ונוהגים לקשור לאותו חוט המשך של חוט חדש, ובכך חוסכים שמשמשים בחצי מהחוט שהיה, ובעיקר חוסכים את המאמץ של קשירת החוט לפחות בצד אחד.

אבל ידוע שיש שהעירו ע"ז שבמקום החיבור נשאר קשר, שהוא דבר הבולט מן החוט והוא חלק מהחוט, א"כ החוט אינו חלק ויש לחוש בו לדין פתחי שימאי. דין זה נאמר בגמ' לענין לחיים שעשויים מאבנים בולטות ושוקעת, וזכר בפוסקים (שעה"צ סי' שס"ג ס"ק י"ט) בעץ שיש לו חיפופים ובליתות, ומבואר בחזו"א שדין פתחי שימאי נאמר גם בקנה העליון, א"כ יש לחוש לבליתות בחוט העליון.

אמנם יש לדון האם יש שיעור לבליתות הפוסלת, ומהו השיעור. ואולי יש גם חילוק במהות הבליטה, אם היא דבר של קלקול

או שהיא הצורה המקובלת בכך. ולכאן כל קשר באמצע החוט הוא בעצם דבר המורה על קלקול, שהרי אין דרך לעשות פתח לכתחילה עם קשר, וא"כ יש לחשוש בזה לפתחי שימאי. אלא שבכל זאת אינו קלקול גדול, ואפשר לומר שחוט עם קשר הוא לא דבר מופקע עד כדי שיחשב פתח הרום. ובחזו"א (סי' ע"א ס"ק י"א) משמע קצת שאם חוט מחובר למוט בצורה ישרה, יכול להחשב קנה עליון, אע"פ שודאי יש שינוי בעובי בין החוט למוט. ולמעשה למרות שיש מעט שמחמירים לא להשתמש עם קשר באמצע החוט, מ"מ נוקטים שמן הדין אין חשש לעשות לחבר חוטים ולקשרם במקום אחד, וכן המנהג. אמנם יש להקפיד שלא להשאיר שאריות גדולות של זנבות החוט היוצאים למטה מן הקשר [רק מעט צריך להשאיר כדי שהקשר לא יפתח]. כמו"כ בריבוי קשרים יש מקום להחמיר.

בימי בין הזמנים באחד העירובים שנבדקו היה חוט מוזר מאוד שהיו בו יותר מעשרה קשרים, והקשרים היו עם לולאות הניכרות בצורה חריגה. במקרים אלו יש לחשוש מפני פתחי שימאי.

יש עוסקים בעירוב שחששו גם על הסרט הכתום, שהעוסקים בעירוב קושרים על חוטי העירוב, כדי שיוכלו לראות מרחוק אם החוט קיים. הנה בסרט זה יש יותר מקום להקל, שהרי אינו שינוי בצורת החוט, אלא דבר אחר הנוסף על החוט. ובפרט שאין בסרט כזה מראה של פתח הרום, אדרבה זו צורת עשייתו כדי שישמש טוב את המטרה. ומי שמקפיד בזה, היינו מהרגשת הלב, אבל מן הדין צידדו הרבנים שאין חשש בכך.

בגליון הקודם הבאנו מעשה שהשתמשו בחוט ברזל לחוט של עירוב, וקשרו אותו עם לולאה, ובורג מכופף המצמיד את הלולאה לחוט (ראה תמונה בסמוך), לעיל הבאנו לדון

בהלחמה, ולא היו יכולים להשיג פועל ביום שישי שינסך אותם וירתך במקום החדש. יש מקומות שהאחראי אוסף קרשים ומיעדם ללחיים, אך לא כל אדם מסוגל לכך. וא"כ גם פתרון זה לא היה ניתן להשתמש בו באותה שבת.

פתרון לגדרות שירדו מהשיעור בעקבות הגיוס

הפתרון הזמני שנעשה לשבת זו, מתחו חוט מראש הלחי לסוף הגדר, והחוט הלך לאורך כל גדר האבן, גבוה ממנה עשרים ס"מ בלבד שהם פחות מג' טפחים לכל השיטות, וכך הרווח נידון כסתום מדין לבד, וביחד נעשית מוחיצה בגובה מטר. בפתרון זה יש חשש גדול שילדים ישחקו בחוט בשבת, או ישבו עליו או ימשכו בו, ויפסלו את המוחיצות. לכן האחראי תלה על החוט פתק, שהחוט משמש לכשרות העירוב ואין לגעת בו. ובס"ד החוט החזיק עד מוצאי שבת. המושך התיקון הקבוע נדרש מהאחראי לעשותו באמצע השבוע, וזה אחד מהדברים שלא מספיק להיזכר בעירוב ביום שישי בצהרים, אלא יש זמנים שנדרש לעסוק בו גם במשך השבוע.

במקום נוסף בשכונה אחרת, אירע מקרה כזה, שהגגן גזם את הגדר החיה עד לגובה גדר האבן, ושם גדר האבן היתה נמוכה הרבה, ולא היה מועיל לקשור חוט אחד, אלא צריך כמה חוטים. והאחראי לא יכל לתקן, ונאלץ לסמוך על היקף העירוב הסמוך לו. כלומר שידע עם העירוב הסמוך לו יש היקף שלם. החסרון בזה שהעירוב הוא נעשה לכמה רחובות בודדים שאין בהם חשש רשות הרבים, מפני שאינם מפולשים, אלא הם עשויים בצורת ח'. ואין יציאה אלא לאותו צד [רוח רביעית], שזה כשר גם לדעת השו"ע והפוסקים שא"צ שישים ריבוא ברה"ר. ועכשיו ברגע שהתחבר עם העירוב הסמוך, שיש בו רחובות מפולשים, יוצא שגם הרחובות שבתוך הח' אינם כשרים לדעת השו"ע, כי יש בהם פירצה לרחוב שהוא רה"ר.

עזרת התושבים לשמור על דברים שניזוקו

בשכונה אחרת התקשרו לאחראי ביום ראשון בשבוע שהחוט של העירוב קרוע ומוטל על המדרכה, וביקשו שיבוא לסדר את החוט שלא יפריע לאנשים. האחראי לא הטריח את עצמו לבוא, כי סמך על כך שאדם עם קצת יוזמה יגלגל את החוט ויתקע אותו בצד. וכך היה, כשהגיע האחראי ביום שישי לתקן, מצא את החוט מוגלגל יפה מתחת המקום שהחוט נשאר קשור [כלומר, כל חוט קשור בשני צדדים, לכן כשנקרע החוט הוא נשאר תלוי בצד אחד]. ובכך חסך מהאחראי טפסם באותו צד שהחוט נשאר קשור, וגם רוב החוט נשאר במקומו, ורק היה צריך להוסיף עליו להאריך אותו.

בדבר כזה יכול אדם לעזור לאחראים על העירוב, לשמור על הקיים ולהקל בתיקונים. בהרבה מקומות שנעקר הלחי ממקומו, דואגים תושבי האזור, או אברכים שעוברים, להצניע אותו במקום סמוך ולהודיע לאחראי היכן הוא נמצא, ובכך לחסוך ממנו טירחה והוצאה מיותרת. רק יש לזכור להודיע מיד לאחראי, כדי שהוא לא יחפש אותו ויטרח לחינם.

שיחות התקלות הבלתי שכיחות

אולם התפלא האחראי כיצד נקרע החוט, הרי הוא קשור בגובה, ואין באזור שום אתר בניה ומנופים. האחראי לא חשב שפטור מחמת זה מלבדוק כל שבוע, [כמבואר בגליונות הקודמים] שבועיים שכיח שיהיה דבר בלתי שכיח, וחובה לבדוק], אלא רצה ללמוד מכך מה צריך לשפר בעשיית העירוב. כשפתח את החוט וראה באיזה מקום הוא נקרע, הבין שהגגן שגזם את הגדר החיה שסמוכה לעמוד, פגם עם המכשיר החשמלי בחוט, וקרע אותו. (ראה א"כ בין הדברים הבלתי שכיחים, יש לצרף מקרה נוסף שיכול לקרות, שקשה לאמוד מתי והיכן הוא יקרה. וממילא החובה לבדוק תמיד.

חוט גבוה מאוד שנקרע

מקרה נוסף היה בעירנו בשבוע האחרון ברח' הרב כהנמן, בחוט שהיה קשור בגובה רב, ואחד מהעוסקים בעירוב קיבל על עצמו (לפני שבוע) לדאוג לקיומו למרות שאינו שייך לעירוב שלו, מתוך מחשבה שמסתמא לא יהיה צורך לטפל בו. והנה בשבוע הראשון הודיעו לו שהחוט נקרע, והוא צריך לבוא לתקנו. לתקן חוט כזה אינו דבר פשוט, כיון שגם עם המוט המיוחד של

גינה בחצרו [והיינו גינה של זרעים ושתיים], אם היא רוב החצר יש לה דין קרפף. ובשו"ע מבואר שאם השטח יותר מבית סאתיים נאסר בטלטול ד' אמות ככרמלית, ואוסר גם את כל החצרות ואת העירוב הפרוץ אליו, אבל אם הוא פחות מבית סאתיים, נאסר רק בטלטול מהקרפף לבית [ועיי"ש במשנ"ב (ס"ק פ"ג) אם אומרים לגבי זה פרוץ למקום האסור]. במקום הנזכר היה שטח פחות מבית סאתיים, שכנראה מחמת זה לא הבחינו שיש בו בעיה, אבל האברך עורר שארכו יותר מפי שנים מרחבו, (9 מטר באורך 20 מטר). ובכך ג' כתב השו"ע (שם סעי' א') שהוא נאסר גם כשאנו יותר מבית סאתיים. במשנ"ב (ס"ק י"ב) כתב שאיסור זה רק שבס"כ יש בית סאתיים מצומצם, ולא כשיש פחות מבית סאתיים. אבל החזו"א (סי' פ"ט ס"ק י"א) חולק ואוסר אפילו בפחות מבית סאתיים, וכתב שכן דעת רוב הראשונים. לפ"ז לדעת המשנ"ב אין לשטח הנ"ל דין כרמלית, רק שאסור להכניס אליו דברים שבאו מהבית. אבל לדעת החזו"א יש לשטח דין כרמלית, וא"כ הוא פוסל את העירוב.

האברך פנה לאחראי ולרבני העירוב שחיפשו צדדים להקל ולחשב את השטח בצורות אחרות ואכמ"ל. ולמעשה החליטו שצריך לתקן את הפירצות שבגדרות, כדי שהעירוב יהיה מכאן ולהבא כשר למהדרין.

תיקון קרפף ע"י שבילים

באותו ענין נכון להביא דבר שהיה בעירוב שכונתי באלעד, לפני כמה חודשים נעשתה בדיקה על חמשה עירובים, ובאחד המקומות ידעו שיש בעיה של קרפף יותר מבית סאתיים. היה שם מקום שעדיין לא הוכשר לבניה, ובינתיים עלו בו צמחים רבים וגבוהים שאי אפשר לעבור בהם, וכיון שהוא יותר מבית סאתיים הוא כרמלית, וממילא אוסר את כל העירוב.

כדי לתקן את הקרפף, לא רצו להקיפו בצורות הפתח, כדי שלא יצטרכו לפקח עליהם כל שבוע. אלא השקיעו והביאו טרקטור שיעשה שבילים לאורך ולרוחב השטח, כדי שאנשים יעברו בהם, ולא יאסר שטח של בית סאתיים שלא משתמשים בו.

אמנם לאחר מעשה התעוררה שאלה, שאמנם כעת אפשר לעבור בו, אבל בפועל אנשים לא עוברים בשבילים, כיון שיש לידם שבילים סלולים, ולא צריכים את השבילים האלה, א"כ שמא עדיין יש לשטח הזה דין שאינו משמש לדירה.

למעשה השאלה הופנתה לשנים מרבני העירובים, ושניהם נקטו שאפשר להקל, וכל אחד ונימוקו עמו. אחד הרבנים אמר שזה עומד לשימוש כשלמישהו יהיה צורך לעבור בו, וזה גם מספיק לפי המצב שהוא שנמצא במרכז העיר וליד בתי ספר. והרב השני אמר שהשטח שבשביל לא יכול להחשב קרפף, כיון שראוי לשימוש להילוך ודינו כשטחים פנויים בעיר. ואמנם דעתו לחשוש בשטחים פנויים [לפי הספק בחזו"א ואכמ"ל], מ"מ לפי מה שמקילים בשטחים פנויים ה"ה שגם זה אינו אוסר.

תוספת עירוב בחצר בצורה פסולה

באחד מהישובים שנבדקו בימי בין הזמנים, היתה חצר אחת סמוך לגבול העירוב, העירוב עבר בתוכה, וחלק גדול מהחצר היה מחוץ לעירוב. לפתע

הבחין הבודק שמלבד החוט של העירוב בראש העמוד, יש חוט נוסף קשור סביב לעמוד [מן הצד], וממשיך לעמוד קטן כעמודים של גדרות [בולטים], וגם שם קשור מן הצד. האברך שהצטרף טען שכנראה זה סתם חוט שנקשר למטרה אחרת, לתלות כביסה או איזה שלט, לא נראה שמישהו יטעה בכזו טעות פשוטה. אבל הבודק הראה לו שיש חוטים ועמודים כאלה סביב כל החצר, והם קשורים לעמודי העירוב, שמוכח שנעשו לשם עירוב. כמו"כ אינם באים לתחום את החצר שלא יכנסו, שהרי הם מעל גובה קומת אדם. האברך כמעט

בענין הלולאה, אבל אחד הת"ח העיר שיותר יש לחשוש בזה לפסול של פתחי שימאי, כיון שהחיבור הזה בולט באופן ניכר יחסית לחוט. אבל גם בזה יש את הצדדים להתיר משום שאין זה דבר הרוס, אלא זה צורת חיבור החוט, וגם החוט עצמו ישר, ורק מולבש עליו דבר אחר הבולט, ולכן שאר הרבנים לא חשש כ"כ לכך.

התפקיד הקשה והאחראי ביותר

הנה הזכרנו כבר פעמים רבות שכשרות העירוב מורכבת מכמה עשרות הלכות שצריך להיות עירנים להם, ולגלות מתי חל שינוי. בכל שכונה ובכל עיר יש כל הזמן שינויים בבניה ובגדרות, והעוסק בעירוב צריך לגלות בתוך כדי הבדיקה המהירה שעובר על חוטי העירוב ביום שיש, להבחין בשינויים, לשים לב מה פוסל ומה מעורר שאלה, מה הפתרון, ואף לבצע את הפתרון בו ביום.

תפקיד זה הוא אחד התפקידים הקשים ביותר בכשרות, שונה משאר מוצרים שבדרך כלל יש להם קו יצור קבוע שנבדק מראש, בעירוב יש בדרך כלל כל שבוע או חודש שינוי בקו היצור, ובאופן שאין הרבה זמן לבדוק ולתכנן, אלא צריך מיד להכריע ולפתור ולתקן תוך כמה שעות. ובנוסף לכך התפקיד היקר הזה, שעולה כסף רב, עומד כולו על אדם אחד או שנים, ללא גוף כשרות מבוסס. לכן ההתמסרות של האחראים העוסקים כהלכה, גדולה לאין שיעור, ואחריות כבדה רובצת על כתפיהם.

בימים אלו שכל אדם מחפש זכויות מצוה גדולה לתרום לוועדי העירובין בכל מקום, אשר מצילים רבים מעוון, וזקוקים לסיוע כספי להוסיף בפעולותיהם. בתרומה זו אפשר לתקן גם השבת גזל הרבים בצורה מהודרת ביותר, כיון שכמעט כל משפחה נעזרת בעירוב.

מטרת העירובים השכונתיים וכשרותם

בהזדמנות זו אשר עומדים אנו לפני הימים הנוראים, ברצוננו שוב להעביר את המסר למשפחות האברכים הנותנים לבני ביתם לטלטל בשבת.

העירובים השכונתיים עשו שינוי עצום בהרבה נושאים, מעל ומעבר לכשרות העירובים העירוניים, ואין ספק שצריך להקפיד לטלטל רק בעירובים השכונתיים, ולא להקל אפילו לילדים, במה שאינו עומד בקריטריונים של העירובים השכונתיים. כמו"כ חובה גמורה לתמוך בכל מקום בעשיית העירובים השכונתיים, הן בתחזוקה ובשיפור המקומות הקיימים, והן בהקמת עירובים נוספים. אך בכל זאת האחראים מעונינים שהאברכים ידעו, שהעירוב הוא לא דבר חלק בלי שום חשש, ומי שרוצה להדר ולחשוש לשיטות הפוסקים [ברמה כמו שמחמירים בשאר מלאכות שבת, ולא שיטות רחוקות], שלא יסמוך על העירוב, כי כמעט בכל עירוב יש איזה נושא בעייתי, יש שיש בהם חשש רה"ר שהמשנ"ב מעורר עליו, ויש שיש בהם חשש לגוי או מומר, שיש בנושא זה הרבה שיטות בדעת המשנ"ב והחזו"א מי אוסר, וכיצד מתירים את רשותו. ובפרט שיש מי שאינו מודה בעירוב שלדעת המשנ"ב דינו יותר בעיתי ממומר ממש. ולפעמים יש גם שאר דיני מחיצות שקשה לפתור אותם טוב. וזה לא חסרון במילוי התפקיד, אלא אין מה לעשות, שלא לכל דבר יש פתרון, יש בתורה גם דברים שאסורים, שמצוותינו להימנע מהם.

מטרת העירובים השכונתיים להביא את העירוב למצב שמותר מן הדין לסמוך עליו, כדי שמי שמטלטל לא יטלטל באיסור, ומ"מ נכון שהוא ידע שיש בזה קולא מסוימת. דברים אלו אפשר לשמוע מרוב האחראים על העירובים, אמנם יש יוצאים מן הכלל שאין דבריו אמורים כלפיהם, אבל ברוב המקרים זה רק שמועה בשם האחראים, ולמעשה האחראים עצמם מעונינים לומר שכל אדם יקח את האחריות על עצמו, שסומך על קולא כנ"ל.

אברך גילה קרפף בתוך העירוב המהודר

בשבוע האחרון התקשר אברך מירושלים, שגר באחד העירובים המהודרים הידועים ביותר, וסיפר שהאחראי נסע מביתו וביקש ממנו שיבדוק את העירוב בערב שבת. האברך הסתובב על גבולות העירוב, ולפתע התעורר לחשוב על שטח מסוים שמא הוא קרפף. השטח שייך לאדם פרטי שכבר לא גר בשכונה. והשטח מיועד כבר הרבה שנים לשתיים וצמחים מכל מיני סוגים, מוקף בגדר עם פירצות באופן שאין אדם יכול לעבור שם, אבל אין לגדר דין מחיצה כשרה. דין זה מבואר בשו"ע (סי' שנ"ח ס"י) שמי שיש לו

שבועות ביום רביעי בשביל שבת, ובדרך כלל לא סומכים על בדיקה מוקדמת כל כך, כיון שיכולים להתקלקל עוד הרבה דברים עד שבת. אבל כיון שכמעט כל הבעיות והקלקולים הם מתנועת רכבים ומשאיות וע"י עשיית מלאכות האסורות, לכן בערים חרדיות או בשכונות חרדיות אין חשש שיארע קלקול בימי ראש השנה. ובערים שלצערנו יש תנועת רכבים כבדים בימים אלו, יש חשש גדול על כשרות העירוב כשעברו עליו יומיים או שלושה.

בערב יום הכיפורים צריכים לבדוק ולתקן את העירוב, מפני שיו"כ דינו כשבת. ובשנה זו בלא"ה יוצא שיום הכיפורים חל בשבת.

בערב יום טוב ראשון של סוכות, ובערב יום טוב של שמני עצרת, יש את הדין הנ"ל של עירוב ליו"ט. ולמעשה מכיון שבדיקת העירוב היא טירחה גדולה, רבים מקילים שלא לבדוק בערב יום טוב, ורק מעט מהעירובים השכונתיים נבדקים. אבל בשנה זו חלים שני ימים אלו בימי חמישי, וביניהם יש יום אחד עד שבת, שהוא יום עמוס במיוחד, בין בחוה"מ סוכות, ובין ביום אסרו חג שמקפלים את הסוכות וכו'. במקרה כזה האחראים רוצים לבדוק בערב יו"ט, כדי לחסוך את הבדיקה בערב שבת, ויש ערים שכמעט אי אפשר לבדוק ולתקן הכל ביום שישי אחד, ומוכרחים לבדוק קודם. ובפרט אלו שאחראים על כמה מקומות. אבל יש בזה שאלה קשה, כיון שביום שישי שבין יו"ט לשבת, יכול העירוב להתקלקל. ובוהו אין את הקולא שכתבנו לגבי ראש השנה, כיון שביום שישי יש רכבים כבדים ומנופים שיכולים בקלות לקלקל את העירוב. וא"כ אם בודקים רק בערב יו"ט, יש חשש כבד לכשרות העירוב לשבת.

סיפר אחד העוסקים בעירובים עירוניים בגוש דן, שבשנה שעברה חל יו"ט ביום חמישי, ובדקו את העירוב לפני יו"ט, וחזרו ובדקו ביום שישי מחרת יו"ט, והיו שני חומים קרועים, בשני מקומות שונים.

בשבת של סוכות, יש צורך גדול מאוד בעירוב, פי כמה מכל שבת, משום שהרבה סוכות נמצאות בחצר, וצריכים לטלטל את כל צרכי הסעודה והשינה מהבית לחצר. אם החצר מוקפת, אפשר לערב אותה לבד, אבל אם יש בחצר פירצות או שהגדר אינה גבוהה כשיעור, צריך לסמוך על העירוב השכונתי. בשבת זו יש יותר בעיה לגדולים ולכל מי שאינו סומך על העירוב שברחובות כידוע, וכעת צריך לטלטל מבית לסוכה. לכן רבים מתקנים את חצרותיהם שיהיו מוקפים כהלכה, שהמחיצות יהיו גבוהות י' טפחים, ושלא יהיה בהם פירצות וחורים ג' טפחים. ועושים צורות פתח, קושרים חומים ללבוד, וכו'. יש להדגיש שבכל דבר יש הרבה פרטים הלכתיים, ונכון לשאול את אלו שישי להם ידע הלכתי ונסיון בדינים המעשיים בהלכות מחיצות.

כמו כן יש לזכור לזכות פת לכולם, [לכל בני העיר, כדי שלא יהיה כחולק את העירוב של העיר], ולהניחו לשם עירוב ולשם שיתוף. ויש עוד כמה פרטים בזה, עיין בחוברת פתח העירוב (מבוא, עמ' כ"ט). ועיין משנב"ב (סי' תל"ד ס"ק ס"ב), ואכמ"ל.

בימים אלו רבים מבקשים להיעזר באמצעי המודידה של העירוב, כדי לדעת מה שיעור הבליטות בקירות הבנין הממזעות את רוחב הסכך הכשר שבסוכתם. וכיצד לעשות צורות הפתח, להועיל להוסיף מעט מהסכך הפסול, המשלים לרוחב הסוכה (לשיטות שמועיל צוה"פ או מחיצה י'). יש כמה הבדלים בין הל' מחיצות של עירוב לסוכה, ואכמ"ל. והיו הרבה מקרים שעשו סוכה באופן שחסר בדיני הדפנות, לכן צריך לברר היטב.

מערכת מוקד העירוב ורבניה, מברכים את הקוראים, יחד עם כל בית ישראל בשנה טובה כתיבה טובה, שנוכה לשמור לעשות ולקיים כהלכה, ולהיות שותפים במצות עירוב.

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

לא האמין למראה עיניו, אבל התנחם שזה קרה רק בגלל שהדבר נעשה ע"י אדם פרטי, ולא ע"י מי שעוסק בעירוב. האחראי על העירוב ודאי לא היה עושה טעות כזו, לקשור לעמוד מן הצד.

אבל לאחר שהמשיכו בבדיקת העירוב של הישוב עצמו, הגיעו למקום שחוט העירוב נראה יורד מגובה העמוד וכמעט מגיע לקרקע, היו בטוחים שיש שם עמוד נמוך, או שהוא התעקם מאוד. התקרבו בין העצים וערימות ארגזים, ומצאו שהחוט אינו קשור לעמוד כלל, אלא החוט קשור לחממה! כפי הנראה היה שם עמוד שנפל, והאחראי בישוב לא יכול להעמיד עמוד חדש, לכן חיפש פתרון שיהיה לפחות עירוב לשבת, והחליט מדעתו שכמו שקושרים לברזל של עמודי העירוב, אפשר לקשור לברזל של החממה, וסיבב את החוט סביב הברזל ולא מעל גביו.

ישוב זה הוא ישוב שכולו דתי וידוע מאוד, והרבה קבוצות של חרדים שוכרים שם מתחם של ישיבה תיכונית, ואנו יודעים שהציבור שאינו מחמיר בעירוב מטלטל שם, בזמן שהעירוב פסול ללא ספק. לכן אנו מודיעים בואת שלא לטעות לסמוך על עירוב דתי, אלא רק בפיקח חרדי, ורק לאחר שישואלים את המפקח אם העירוב ברמה טובה, [כי בהרבה ערים חילוניות לוקחים מפקח חרדי, שיעשה מה שאפשר בלי לדרוש מהם תקציב, והאחראי בעצמו אין דעתו נוחה מכך. ואכמ"ל].

חוט על עמוד תאורה לאחר הכיפוף

בשבוע האחרון נסע אחד העוסקים בעירובים השכונתיים לבדוק עירוב בקהילה חרדית בחו"ל, באחד המקומות ראה את חוט העירוב קשור בצורה מזונה מאוד. מעל עמוד תאורה שראשו כפוף, חיברו מוט נוסף כלפי מעלה, ועליו עובר החוט. התברר שכונתם בהוספת המוט היתה, כדי שהחוט יהיה "על גביו" של משהו. ויש לעיין איך דנים כזה דבר.

והנה אם היו מחברים את המוט בתחילת הכיפוף, באופן שהחוט מחובר בקו ישר מעל החלק העמוד הזקוף של העמוד, היה אפשר להכשירו. אבל במצב כזה, הרי החוט אינו מעל העמוד, וא"כ על כרחך צריך לומר שהחלק הכפוף הוא תחילת המשקוף, והחוט הוא המשך המשקוף, וכיון שיש רווח ביניהם ע"י המוט, כתב החו"א (סי' ע"א ס"ק י"א) שאפילו בתוך ג' טפחים פסול, מפני שאין עושים משקוף ע"י לבד משום פתחי שימאי. וכל שכן אם העמוד מכופף לכיוון אחר מהכיוון של החוט, שבכ"ג מבואר בעוד אחרונים [לגבי עמודי הטלגרף] שאין הקנה נחשב המשך לחוט, ופסול משום צורת הפתח מן הצד. נמצא שמה שהם עשו כדי להכשיר, הוא הדבר שבעצם פסול את העירוב.

דיני עירובין לימים טובים, ודיני שנה זו

בחודש תשרי יש כמה ימים טובים, וביום טוב הותרה מלאכת הוצאה לצורך אוכל נפש, ומתוך שהותרה הוצאה לצורך, הותרה גם שלא לצורך. השו"ע לא הגביל את ההיתר, וכתב שאין צורך לעשות עירוב ליו"ט. אבל הרמ"א (סי' תקי"ח ס"א) פסק כדעת הראשונים שלא הותרה לגמרי אלא רק לצורך קצת, שיש בהוצאה צורך ליו"ט. אבל כשאין צורך ליו"ט אסור. ואפילו אם ישתמש ביו"ט שני אינו מועיל. לפ"ז ידוע שהאריכו פוסקי זמננו בענין החזרת המחזוריים מבית הכנסת, ובפרט מה שעוררו על החזרת המחזוריים מתפילת "תשליך", שהוא בבין השמשות שבין שני הימים של ראש השנה, והטלטול בהכרח רק לצורך מעריב שהוא ביו"ט שני. ולכן היו מדקדקים שעיינו במחזור כל הדרך מתשליך לבית הכנסת, כדי שבכל רגע של בין השמשות הטלטול הוא לצורך אותו רגע. ולפיכך יש צורך בעשיית עירוב גם ליו"ט. ועיין מה שהארחנו בזה לעיל גליונות 9 ו-14.

בדיקת העירוב בערב ר"ה בשביל שבת

בשנה זו (תשרי תשע"ה) יוצא שימי ראש השנה סמוכים לשבת, וא"כ בהכרח צריך לבדוק בערב ראש השנה בשביל יום השבת. והנה יוצא